III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

560. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU (JDE) – INTERACTIO, 27. 4. 2021–28. 4. 2021

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropské správě dat (akt o správě dat)

[COM(2020) 767 final]

(2021/C 286/08)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Spoluzpravodaj: **Marinel Dănuț MUREŞAN**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 11. 12. 2020
	Evropský parlament, 14. 12. 2020
Právní základ	Článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	31. 3. 2021
Přijato na plenárním zasedání	27. 4. 2021
Plenární zasedání č.	560
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	234/3/13

1. **Závěry a doporučení**

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrh nařízení o „správě dat“, který doplňuje směrnici (EU) 2019/1024 ([1]) („směrnice o otevřených datech“) a soustředí se na data v držení subjektů veřejného sektoru, na něž se vztahují práva jiných osob.

1.2. EHSV považuje tento zásah za prospěšný a nezbytný, protože zpracovávání, uchovávání a sdílení digitálních dat má stále větší význam nejen z hospodářského, ale i ze sociálního a občanského hlediska, týká se fyzických osob, správních orgánů i podniků a zapojuje je do komplexního a členitého regulačního rámce.

1.3. EHSV se domnívá, že je nezbytné vytvořit harmonizovaný rámec předpisů za účelem vybudování důvěry občanů, spotřebitelů a malých a středních podniků, zejména mikropodniků, v náležitou ochranu jejich dat, a to s cílem podpořit příležitosti k rozvoji hospodářských subjektů i subjektů výzkumu a vývoje.

([1]) Úř. věst. L 172, 26.6.2019, s. 56.

1.4. EHSV sdílí cíl Komise uplatňovat nařízení, které je předmětem tohoto stanoviska, na správní orgány, subjekty veřejného sektoru a veřejnoprávní subjekty, v souladu s přístupem, který zahrnuje všechny subjekty veřejné sféry, nezávisle na jejich organizační formě.

1.5. Pokud se správa a zpracovávání dat prostřednictvím zařízení umělé inteligence týkají pracovní sféry, pak je podle EHSV důležité stanovit vhodné formy předběžné konzultace a vyjednávání o příslušných otázkách se sociálními partnery. Má-li tento nástroj dopad na práva občanů, musí být zapojena rovněž organizovaná občanská společnost.

1.6. EHSV podporuje návrh, který předpokládá určení vnitrostátních orgánů, které budou zajišťovat odpovídající kontrolu nové právní úpravy.

1.7. EHSV souhlasí s návrhem zřídit kontaktní místa v každém členském státě a v této souvislosti doporučuje, aby tato kontaktní místa byla přístupná všem zúčastněným stranám, s cílem zajistit účinné fungování a podpořit dobrou spolupráci s organizacemi občanské společnosti a sociálními partnery.

1.8. EHSV vítá návrh na vytvoření pravidel pro organizace, které se zabývají správou dat na altruistickém základě, a souhlasí s pravidlem, podle kterého tyto organizace musí působit na neziskovém základě, sloužit cílům obecného zájmu a být nezávislé na jiných organizacích, které spravují data za účelem dosahování zisku.

1.9. Za obzvlášť důležitou považuje EHSV možnost stanovenou v nařízení uznat užitečnost „družstevního modelu pro správu a výměnu dat“ jako nástroje podpory občanů, mikropodniků, malých a středních podniků, osob samostatně výdělečně činných a osob vykonávajících svobodná povolání.

1.10. Družstevní model by kromě toho mohl být velmi užitečným nástrojem pro neutrální a sdílenou správu dat. V této souvislosti EHSV vybízí Komisi a členské státy k podpoře občanů a malých a středních podniků a jejich organizací při zahajování iniciativ s cílem rozvíjet vzájemné organizace zaměřené na správu a výměnu dat.

1.11. EHSV se domnívá, že ochrana osobních údajů spolu s ochranou digitální identity a soukromí jsou významnými aspekty „správy dat“ a přímo souvisejí s úctou k lidské důstojnosti a základními právy. Z tohoto důvodu považuje za nezbytné uznání práv na vlastnictví osobních údajů s cílem umožnit evropským občanům kontrolovat používání jejich dat.

2. **Návrh Komise**

2.1. V návrhu, který je předmětem tohoto stanoviska, Komise navrhuje:

i. zpřístupnit data veřejného sektoru pro opakované použití v případech, kdy se na tato data vztahují práva jiných osob;

ii. umožnit sdílení dat mezi podniky;

iii. povolit používání osobních údajů v souladu s nařízením GDPR;

iv. umožnit používání dat z altruistických důvodů.

2.2. Návrh doplňuje směrnici (EU) 2019/1024 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru („směrnice o otevřených datech“) a soustředí se na data v držení subjektů veřejného sektoru, na něž se vztahují práva jiných osob.

2.3. Návrh vychází z článku 114 SFEU a jeho cílem je sblížení právních předpisů a správních postupů členských států za účelem zajištění toku dat v Evropské unii v harmonizovaném regulačním rámci, který by zajišťoval odpovídající konsolidaci vnitřního trhu, pokud jde o pohyb dat v držení subjektů veřejného sektoru.

2.4. Kapitola I vymezuje oblast působnosti nařízení a upřesňuje, že nařízení stanoví:

i. podmínky pro opakované použití určitých kategorií dat v držení subjektů veřejného sektoru v EU;

ii. rámec pro oznamování a dozor při poskytování služeb sdílení dat;

iii. rámec pro dobrovolnou registraci subjektů, které shromažďují a zpracovávají data zpřístupněná pro altruistické účely.

2.5. Kapitola II vytváří mechanismus pro opakované použití určitých kategorií dat veřejného sektoru, jejichž používání je podmíněno respektováním práv jiných osob. Ochrana práv jiných osob může být důležitá zejména z důvodů ochrany osobních údajů, ale také pokud jde o ochranu práv duševního vlastnictví a obchodního tajemství.

2.6. Členské státy budou muset zřídit jednotné kontaktní místo podporující výzkumné pracovníky a inovativní podniky při určování vhodných dat a zavést struktury na podporu subjektů veřejného sektoru prostřednictvím vhodných technických prostředků a znalosti odvětvového regulačního rámce.

2.7. Kapitola III má zvýšit důvěru ve sdílení osobních a neosobních údajů a snížit transakční náklady spojené se sdílením dat mezi podniky a mezi podniky a spotřebiteli, a to vytvořením režimu oznamování pro subjekty, které chtějí působit v oblasti sdílení dat, a regulačního rámce pro činnost těchto subjektů. Poskytovatelé budou mít povinnost zachování neutrálnosti, pokud jde o vyměňovaná data, a nemohou tato data použít pro jiné účely.

2.8. Kapitola IV usnadňuje altruistické sdílení dat dobrovolně zpřístupněných fyzickými osobami nebo společnostmi pro veřejné blaho. Pro organizace zapojené do datového altruismu zavádí možnost registrovat se jako „organizace pro datový altruismus uznaná v EU“, aby se zvýšila důvěra v činnost těchto organizací.

2.9. Návrh rovněž předpokládá vypracování společného evropského formuláře souhlasu s datovým altruismem ke snížení nákladů na získání souhlasu a k usnadnění přenositelnosti dat.

2.10. Kapitola V stanoví požadavky na fungování příslušných orgánů určených ke sledování a uplatňování rámce pro oznamování pro poskytovatele služeb sdílení dat a subjekty zapojené do datového altruismu. Tato kapitola obsahuje rovněž ustanovení, jejichž cílem je účinná ochrana práv jednotlivců, a zejména ustanovení o právu na podávání stížností proti rozhodnutím těchto subjektů a o opravných prostředcích.

2.11. Kapitola VI zřizuje „Evropský sbor pro datové inovace“, který usnadní vytváření osvědčených postupů orgány členských států, zejména při vyřizování žádostí o opakované použití dat, na něž se vztahují práva jiných osob, při zajišťování ustálené praxe, pokud jde o rámec pro oznamování poskytovateli služeb sdílení dat, a s ohledem na datový altruismus.

2.12. Kapitola VII umožňuje Komisi přijímat prováděcí akty týkající se evropského formuláře souhlasu s datovým altruismem a kapitola VIII obsahuje přechodná ustanovení týkající se fungování režimu všeobecného oprávnění, pokud jde o poskytovatele služeb sdílení dat, a rovněž závěrečná ustanovení.

3. **Obecné připomínky**

3.1. Tento návrh Komise se jeví jako prospěšný a nezbytný, protože zpracovávání, uchovávání a sdílení digitálních dat má stále větší význam nejen z ekonomického, ale i ze sociálního a občanského hlediska, týká se fyzických osob, správních orgánů i podniků a zapojuje je do komplexního a členitého regulačního rámce.

3.2. Pokročilé používání digitálních dat totiž může umožnit rozvoj nových produktů a zefektivnění tradičních výrobních procesů, podpořit výzkum, napomoci boji proti globálnímu oteplování, zlepšit využívání energetických a vodních zdrojů a přispět ke stále lepší ochraně lidského zdraví.

3.3. Účinné a efektivní využívání dat vyžaduje možnost sdílení a výměny velkých objemů dat, s využitím výpočetní kapacity umělé inteligence v oblasti zpracovávání a využívání těchto dat pro stále ambicióznější cíle obecného zájmu. Příkladem v tomto smyslu může být výměna dat pro účely včasného rozpoznávání chorob prostřednictvím diagnostického zobrazování.

3.4. Komplexnost a množství dat, jež jsou v každém okamžiku vytvářena, extrahována a přenášena, daly vzniknout podnikům, organizacím a subjektům, které se specializují na správu dat a na jejich zprostředkování za účelem jejich výměny, a to buď na obchodním základě, nebo v obecném zájmu a v zájmu obecného blaha (zejména pro účely vědeckého výzkumu).

3.5. V současném hospodářském a technologickém kontextu jsou data velmi hodnotným a užitečným zdrojem, souvisejí s významnými tématy etické, ekonomické a politické povahy a mají dosti významný dopad na konkurenceschopnost a hospodářskou soutěž nejen mezi podniky, ale i mezi státy. Proto je vhodné, aby Komise zasáhla a vymezila přiměřený a jasný regulační rámec pro veřejnou správu dat, a zajistila tak ochranu nejen hospodářské, ale i strategické hodnoty dat v různých oblastech, v nichž schopnost vlastnit a zpracovávat digitální data nabývá na významu.

3.6. Pokud jde o citlivá data, a zejména o údaje týkající se zdraví, považuje EHSV za užitečné vypracovat a zobecnit osvědčené pracovní postupy, jako je například postup přijatý společností Microsoft, která se rozhodla, že bude své zákazníky informovat, pokud ji budou některé vládní úřady žádat o sdělení osobních údajů jejích klientů.

3.7. EHSV uznává a oceňuje, že cílem návrhu Komise je především vytvořit podmínky, které umožní občanům, spotřebitelům, osobám samostatně výdělečně činným, odborným pracovníkům, jakož i podnikům (se zvláštním ohledem na malé podniky a mikropodniky) sdílet svá data s vědomím, že budou spravována regulovanými organizacemi, které podléhají odpovídajícímu dozoru, v zájmu posílení důvěry a vytvoření regulačního rámce plně kompatibilního s hodnotami a zásadami Evropské unie.

3.8. EHSV připomíná, jak již uvedl ve svých předchozích stanoviscích, že při řešení otázky správy dat a nástrojů umělé inteligence, je nezbytný evropský rámec předpisů zajišťující transparentnost a sledovatelnost algoritmů, lidskou kontrolu nad nástroji UI a dodržování základních práv.

3.9. Kromě toho je třeba připomenout, že jakmile budou tyto nástroje umělé inteligence zaváděny na pracovních místech, Evropská komise musí stanovit pravidla pro posílení sociálního dialogu a vyjednávání prostřednictvím předběžných konzultací se zástupci zaměstnanců a podporovat zřizování výborů/vnitrostátních monitorovacích center zaměřených na šíření nástrojů umělé inteligence, do kterých budou zapojeny všechny zúčastněné strany: spotřebitelé, malé a střední podniky, profesní sdružení, zástupci zaměstnanců a organizované občanské společnosti.

3.10. Je rovněž důležité, aby nařízení podporovalo takový postup schvalování všeobecných podmínek používání služeb správy dat, aby bylo možné soudní cestou zrušit ustanovení smluv o postoupení dat nebo přístupu k datům porušující normy ochrany stanovené Evropskou unií. Za týmž účelem EHSV doporučuje harmonizovat a posílit zásadu souhlasu prostřednictvím zjednodušení postupu přijímání nebo odmítání souborů cookie.

4. **Konkrétní připomínky**

4.1. EHSV vítá, že návrh Komise je v souladu se zásadami proporcionality a subsidiarity obsaženými ve Smlouvách, jelikož rozvíjí a navrhuje pravidla, která na úkor sledovaného cíle spočívajícího ve sdílení a účinném využívání dat nadměrně neobětují soukromý zájem.

4.2. Z tohoto důvodu se nařízení, jehož cílem je zavést jednotná pravidla použitelná současně na celý vnitřní trh, jeví jako nejvhodnější nástroj, jelikož různé vnitrostátní úpravy by byly neúčinné a znamenaly by příliš velké náklady na dodržování předpisů pro evropské podniky, a zejména pro malé a střední podniky, a bránily by náležitému oběhu dat.

4.3. Zvolená forma regulačního nástroje je tedy nejvhodnější pro vytvoření evropského trhu umožňujícího účinný oběh dat díky harmonizovanému rámci předpisů, který umožní budovat důvěru občanů, spotřebitelů a malých a středních podniků v adekvátní ochranu jejich dat a vytvořit příležitosti k rozvoji a růstu hospodářských subjektů i subjektů výzkumu a vývoje.

4.4. EHSV sdílí cíl Komise uplatňovat nařízení, které je předmětem tohoto stanoviska, na správní orgány, subjekty veřejného sektoru a veřejnoprávní subjekty tak, jak je tomu v případě veřejných zakázek, tedy tak, aby, v souladu se substanciálním přístupem, bylo zajištěno jeho účinné uplatňování na všechny subjekty veřejné sféry, nezávisle na jejich organizační formě.

4.5. Z tohoto hlediska se zdá být přiměřené a v souladu s obecným nastavením nových pravidel vyjmout z oblasti působnosti nového rámce veřejné podniky s ohledem na skutečnost, že jejich organizační model se stále více inspiruje obchodními a tržními modely.

4.6. EHSV podporuje ustanovení článku 6, podle něhož „subjekty veřejného sektoru, které povolují opakované použití kategorií dat … mohou za povolení opakovaného použití těchto dat účtovat poplatky“, přičemž tyto poplatky musí být „nediskriminační, přiměřené a objektivně odůvodněné“ a nesmí omezovat hospodářskou soutěž. V této souvislosti je namístě zdůraznit, že podniky, malé a střední podniky, mikropodniky a malé organizace a organizace sociální ekonomiky poskytují orgánům velké množství dat; tato data představují náklady, které mohou být významné a jejichž dopad, zejména na malé a střední podniky, by měl být zohledněn při stanovování poplatků.

4.7. Kromě toho je pochopitelné a vhodné, že metodika pro výpočet poplatků bude zveřejňována předem a bude vycházet z nákladů na správu a sdílení dat, spíše než z jiného systému určování nákladů připomínajícího datovou licenci.

4.8. EHSV upozorňuje, že je nezbytné, aby výměny dat probíhaly v souladu s ustanoveními článku 101 SFEU, který se týká dohod narušujících hospodářskou soutěž. Je důležité zejména to, aby byly dodržovány pokyny Komise týkající se dohod o horizontální spolupráci v podobě výměny informací tak, aby subjekty, které si vyměňují informace, nemohly narušit transparentnost trhu uzavíráním koluzních dohod mezi přímými konkurenty, čímž by docházelo k omezení hospodářské soutěže, které by poškozovalo spotřebitele, malé podniky a mikropodniky, a k narušení konkurenčního prostředí na trhu.

4.9. EHSV plně podporuje určení vnitrostátních orgánů (články 12 a 20) odpovědných za řádnou kontrolu účinnosti nové právní úpravy Komise a souhlasí s požadavky, které tyto orgány budou muset splňovat na základě článku 23.

4.10. Aby se zabránilo nevhodnému využití databází na celostátní nebo evropské úrovni, měly by různé zainteresované vnitrostátní orgány provádět ve vzájemné spolupráci a ve spolupráci s Evropskou komisí dohled nad využitím údajů.

4.11. Pokud jde o organizace pro datový altruismus a o obecné podmínky uznávání těchto subjektů, je vhodné, že návrh nařízení vymezuje, že tyto organizace musí mít neziskový charakter, sloužit cílům obecného zájmu a především být autonomní a nezávislé, zejména na jiných organizacích spravujících data pro komerční účely nebo za účelem dosahování zisku.

4.12. Tyto charakteristiky, spolu se zřízením příslušného veřejného rejstříku těchto organizací, vhodným způsobem řeší potřebu transparentnosti a potřebu ochrany práv a zájmů občanů a podniků, které se pojí s altruistickým sdílením dat. Dochází tak k posílení důvěry všech zúčastněných subjektů.

4.13. EHSV je rovněž přesvědčen, že je užitečné zřídit kontaktní místo v každém členském státě, jak předpokládá článek 8 návrhu nařízení. Tato kontaktní místa by měla být snadno přístupná všem zúčastněným stranám, s cílem zajistit účinné fungování a podpořit dobrou spolupráci s organizacemi občanské společnosti a sociálními partnery.

4.14. A konečně je velmi vítané, že nařízení v kapitole III hovoří o „družstvech pro správu a výměnu dat“ jakožto nástroji, jenž by posílil postavení občanů (zaměstnanců, spotřebitelů, podnikatelů) a malých podniků a jednotlivých podnikatelů, kteří by samostatně neměli přístup k datům nebo nemohli zpracovávat jejich velké objemy. V této souvislosti EHSV vybízí Komisi a členské státy k podpoře organizací malých a středních podniků s cílem zahájit kolektivní iniciativy na podporu vzájemných organizací tohoto typu v oblasti správy a výměny dat.

4.15. Družstevní forma a obecně formy spolupráce se zdají být obzvláště vhodné pro správu činností zprostředkování, výměny a sdílení dat mezi občany (zaměstnanci, spotřebiteli, podnikateli) a podniky, protože zejména družstevní forma umožňuje, aby se v oblasti správy údajů shodovaly zájmy subjektů údajů a držitele údajů majícího podobu družstva, jejž v tomto případě vlastní samy subjekty údajů, a mohla by zajistit sdílenou správu ze strany občanů, podniků a podnikatelů, kteří by mohli hrát dvojí úlohu poskytovatelů i uživatelů a příjemců dat. Tento mechanismus by mohl podpořit klima důvěry a otevřenosti, které se zdá být nezbytnou podmínkou dobré správy dat na jednotném evropském digitálním trhu.

4.16. EHSV se domnívá, že v tomto ohledu je nezbytná účinná spolupráce s organizacemi občanské společnosti, sociálními partnery a profesními organizacemi.

4.17. Pokud jde o ochranu osobních údajů, EHSV připomíná, že evropské právo považuje ochranu soukromí a úctu k lidské důstojnosti za neoddělitelnou součást nedotknutelných základních práv člověka. Stává se však, že odpovídající ochrana těchto práv je ohrožena zneužíváním údajů svobodně získaných na základě souhlasu, který však není vždy získán zjednodušeným způsobem. A dochází také k závažnějším případům, kdy jsou údaje získány neoprávněně prostřednictvím skutečných krádeží totožnosti. Soudy některých členských států opakovaně vynesly rozsudky za „krádež dat“. Uznání krádeže znamená uznání vlastnického práva k datům.

4.18. EHSV proto doporučuje uznat evropská vlastnická práva k digitálním údajům s cílem umožnit občanům (zaměstnancům, spotřebitelům, podnikatelům) získat kontrolu nad používáním jejich údajů a spravovat tento proces nebo zakázat jejich používání. Otevřelo by to možnost kolektivního postupu s jasnou právní legitimitou, jehož cílem je zakázat nebo kontrolovat přístup k datům občanů a podpořit jejich správu v zájmu vytvoření evropského digitálního trhu.

V Bruselu dne 27. dubna 2021.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

PŘÍLOHA

Následující text stanoviska sekce byl zamítnut v návaznosti na přijetí pozměňovacího návrhu shromážděním, ale obdržel více než čtvrtinu odevzdaných hlasů:

„1.6. EHSV podporuje návrh, který předpokládá určení vnitrostátních orgánů, které budou zajišťovat odpovídající kontrolu nové právní úpravy, a v této souvislosti připomíná, že provádění pravidel, jež jsou předmětem návrhu Komise, by mohly zajišťovat orgány pro ochranu osobních údajů, které v členských státech již fungují, a využívat přitom nabytých zkušeností, aniž by bylo nutné zřizovat orgány nové.

4.9. EHSV plně podporuje určení vnitrostátních orgánů (články 12 a 20) odpovědných za řádnou kontrolu účinnosti nové právní úpravy Komise a souhlasí s požadavky, které tyto orgány budou muset splňovat na základě článku 23. Aniž by v tomto ohledu byla dotčena organizační svoboda členských států, EHSV upozorňuje, že stávající orgány pro ochranu osobních údajů mají v této oblasti významnou technickou a regulační odbornost. Tyto orgány by tak mohly zajistit provádění předpisů, které jsou předmětem návrhu Komise, aniž by bylo nutné zřizovat nové orgány.“

Výsledek hlasování:

hlasy pro pozměňovací návrh (tj. pro vyškrtnutí odstavce):	124
proti:	94
zdrželi se hlasování:	27